

KREATIVLIK TUSHUNCHASI VA UNING SHAXS FAOLIYATIDA TUTGAN O'RNI

p.f.n. **F.O. Xodjiyeva**

Navoiy davlat pedagogika instituti

Pedagogika va psixologiya kafedrası dotsenti

A.M.Axadova

Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi 1- kurs magistranti

ANNOTATSIYA: Ushbu maqola orqali kreativlik tushunchasi va uning ta'lim jarayonida ahamiyati haqida ma'lumotga ega bo'lasiz. Kreativlik so'ziga ilmiy berilgan ta'riflar hamda Bobolarimizning fikrlari ushbu maqolada o'rin olgan. Kreativlik bu - xayoliy qarash; baho bera olish qobiliyatidir. Demak bu tushunchani biz bemalol pedagogning individual qobiliyatiga sifatida barcha fanlarni o'rgatishda va turli xildagi ta'lim turlarida foydalana olamiz. Bundan tashqari, berilgan ilmiy ma'lumotlar barcha pedagoglar uchun foydalidir.

Kalit so'zlar: Kreativlik, kreativ qobiliyat, kompetensiya, monologik va yozma nutq, gumanistik pedagogika va texnologiya.

KIRISH: Atrofga nazar solsangiz inson ijodkorligining beqiyos va hayratlanarli namunalariga duch kelasiz: elektron xizmatlar, virtual olam, internet vas hu kabilar. Bularning barchasi inson tafakkuri mahsulidir. Mana shunday ijodiy tafakkurni shakllantirish ta'lim-tarbiya jarayonidan boshlanadi.

Xo'sh, o'quvchini qanday ijodiy fikrlashga o'rgatish mumkin? O'quvchilarni erkin fikrlashga o'rgatish, darslarni yangi texnologiya va metodlar orqali o'tish o'quvchida bilim va ko'nikmalarni shakllantirish bilan birga ulardagi ijodiylik, yaratuvchanlik qobiliyatini ham shakllantirishga xizmat qiladi.

Kreativlik - shaxsning muammoli vaziyatlardan tafakkuri orqali, takrorlanmas yo‘l bilan chiqib ketish, unga ijodiylik bilan yondasha olish qobiliyati hisoblanadi.

Kreativlik tushunchasi (lot., ing. «create» – yaratish, «creative» yaratuvchi, ijodkor) ingliz tilidan tarjima qilganda ijod ma’nosini anglatadi. Haqiqattan esa yangi, original (o‘ziga xos) yanada sayqallangan moddiy va ma’naviy bog‘liqliklarni yaratishdir. Kreativlikni ijodga intilish, hayotga ijodiy yondashish, o‘ziga doimiy tanqidiy nazar solish va tahlil etish deyish mumkin. Hozirgi zamon psixologiya va pedagogika lug‘atlariga asoslanib o‘qituvchining kreativligiga uning fikridagi, muloqotdagi, alohida faoliyat turidagi ijodiy yondashish, bilish darajasi deb ta’rif berish mumkin.

Uning zamirida originallik, amaliylik, noodatiylik va erkinlik yotadi. Shuningdek, kreativ fikrlash bir narsaga turli tomondan yondashishni anglatadi. Har qanday inson tug‘ilganda kreativ qobiliyat bilan dunyoga keladi. Uni qaysi yo‘lga yo‘naltirish va rivojlantirish o‘qituvchi zimmasiga yuklatiladi. Demak, maktabda ta’limning barcha turlarida o‘quvchilarning kreativ qobiliyatini rivojlantirishga e’tibor qaratish barkamol avlodni tarbiyalashning tayanch nuqtasi bo‘lib xizmat qiladi.

Kreativ tafakkur barcha faoliyat turlariga tegishli. Bundan lingvistik kreativlik ham mavjud bo‘lib, bu tilning turli sath birliklaridan foydangan holda obrazli fikrlash, ma’lum tafakkur mahsuli bo‘lmish tushuncha yarata olish imkoniyatidir. Tilda tushunchani turli shaklda ifodalash imkoniyati mavjud.

Bunda o‘quvchi qaysi usulni va qolipni tanlashi, qanday yo‘l bilan ifodalashi, albatta, unda kreativ kompetensiyaga qanchalik egaligiga ko‘ra belgilanadi. Tomas Edison “Kreativlik – g‘ayriixtiyoriy jarayon”, – deydi. Kreativlik shaxs ega bo‘lgan bilimning ko‘pqirrali ekanida emas, balki yangi g‘oyalarga intilish, hayotiy muammolarni yechishda noodatiy yondasha olish, kutilmagan qarorlar chiqara olishda namoyon bo‘ladi.

Kreativ fikrlovchi insonlar biron bir manzarani o‘zgacharoq tasavvur etadi, hech kim ilg‘amagan jihatlarni payqay oladi. Mana shunday kreativ tafakkurni rivojlantirish tashkil etilgan darsning qaysi metod va usullardan foydalanganlik darajasiga bog‘liq bo‘ladi. Bunda esa interfaol usullar yaqindan yordan beradi. Interfaol ta’lim turlaridan biri – kreativ ta’limdir.

Kreativ usulda o‘tilgan mavzuni o‘quvchi to‘liq o‘zlashtirishi bilan birga, ijodkorlik qobiliyatini ham rivojlantiradi. Agar o‘quvchida she‘r yozishga moyillik bo‘lsa, u ijodiy matnni she‘r orqali ham ifodalash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Ko‘rib turganimizdek, bu kabi metodlar o‘quvchida tezkorlik, shu bilan birga, kreativ kompetensiyani shakllanishida ham muhim rol o‘ynaydi. Agar bunday usullardan ko‘proq foydalanilsa, har qanday o‘quvchi darsga qiziqadi, shu bilan birga kreativ qobiliyatga ham ega bo‘ladi.

Ingliz tilini o‘qitishga kompetensiyaviy yondashuv yoshlarni til haqidagi bilimni oshirish barobarida muammoli vaziyatlarda bu bilimlardan o‘rinli va maqsadli foydalana olish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shuning uchun o‘qituvchidan o‘z fani yuzasidan chuqur bilimga ega bo‘lish bilan birga, ta‘limdagi samarali metod va usullardan ham xabardorlikni talab etadi. Chunki kelajakdagi yangi innovatsiyalar va ixtirolarning barchasi aynan kreativ kompetensiya orqali vujudga keladi.

XXI asr axborotlar oqimi davrida ijtimoiy hayotimizning barcha jabhalariga, shu jumladan ta‘lim-tarbiya sohasiga ham ko‘plab yangiliklar kirib kelmoqda. Ushbu yangiliklar bilan bir qatorda ularni yorituvchi yangi tushunchalar ham bizning ilmiy tilimizda qo‘llanilishi kuzatilmoqda. Jumladan pedagogika, ya‘ni ta‘lim-tarbiya sohasida keyingi 20yil ichida qo‘yidagi tushunchalar keng qo‘llanilmoqda va bizning ilmiy tilimiz iste‘molida keng ishlatilmoqda: pedagogik texnologiya, ilg‘or texnologiya, ilg‘or tajribalar, innovatsiya va innovatika, pedagogik neologiya, praksiologiya, aksiologiya, innovatsiya va innovator, interaktivlik, strategiyalar, gumanistik pedagogika, liberalizatsiya, ta‘limda axborot kommunikatsion texnologiyalar, tarbiya jarayonida texnologiyalar,. Biz shular orasida «kreativlik» tushunchasiga alohida to‘xtab o‘tmoqchimiz.. Bevosita Kreativlik nima? degan savolga yuzlanamiz.

- Kreativlik – bu madaniyat vositasi asosida shaxs sifatida shakllanish jarayonida namoyon bo‘ladigan shaxsning shaxsiy sifati (fazilati)dir.
- Kreativlik – bu insonning shaxsiy xususiyati bo‘lib, uning o‘z-o‘zini takomillashtirib va rivojlantirib borishi bilan bog‘liq.
- Kreativlik shaxsiy mazmun va unga doir belgilarning ob‘ektivligi bilan belgilanadi. Kreativlik tushunchasiga berilgan ta‘riflar:

1. Kreativlik – bu insonning butun hayoti davomidagi sifatlari majmuidir.
2. Kreativlik – bu insonning o‘ziga topshirilgan muayyan topshiriq va vazifalarni bajarish usulidir.
3. Kreativlik – bu intellekt (aql) ning mahsulidir.
4. Kreativlik – bu insonga xudo tomonidan berilgan qobiliyat, kashfiyotlardir.
5. Kreativlik – bu ijodiy faoliyatdir.

Pedagogika fanida kreativlik masalasiga bevosita murojaat etgan pedagog olim pedagogika fanlari doktori, professor R.A.Mavlonova o‘zining ilmiy ishlarida kreativlik haqida baholi qudrat fikrlar bildirgan. Uning «Boshlang‘ich ta’limda innovatsiya», «Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi, integratsiyasi, innovatsiyasi» nomli o‘quv qo‘llanma va darsliklarida kreativlikka alohida to‘xtab o‘tgan. **XULOSA** Shaxsning ijodiy motivatsiyani qo‘llaganligi - qiziquvchanlik, ijodiy qiziqish, ijodiy yutuqlar, peshqadamlikka va o‘z kamolotiga intilishdir. Kreativlik bu - xayoliy qarash; baho bera olish qobiliyatidir. Demak bu tushunchani biz bemalol pedagogning individual qobiliyatiga kirita olamiz va ingliz tilini o‘rgatishda asosiy amaliyotda qo‘llanilib natijaga erisha oladigan tushuncha sifatida foydalana olamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sodiqova Sh.A. “Maktabgacha pedagogika”. “Tafakkur chashmalari” T.: 2013 .
2. Kayumova N. M. “Maktabgacha pedagogika”. “TDPU” nashriyoti T.: 2013 y.

Axborot manbaalari:

3. www.tdpu.uz
4. www.pedagog.Uz
5. www.Ziyonet.Uz
6. www.edu.Uz.